

PhDr. Zdeněk Cvrkal:

## Chomejního koncepce *velájat-e faqíh* v zrcadle ší'itské teologie

(Oponentský posudek doktorské disertace)

Disertace se zabývá významnou aktuální tematikou, důležitou pro správné pochopení politických struktur v soudobém Íránu a obecněji i tendencí dnešního ší'itského islámu. Rád konstatuji, že práce dr. Cvrkala zdárně překračuje rámce posavadních výkladů podávaných k tomuto tématu v západních jazycích a zřetelně obohacuje naše poznání. Autor, který mistrně zvládá jak perštinu tak teologii a právo ší'cy, vypracoval totiž disertaci ve zřetelně převážné míře za využití íránských původních pramenů a literatury. Mohl vyjít mj. z vlastních dosavadních překladů Chomejního zásadních děl (*Velájat-e faqíh* a *Vasijat-náme*), k nimž ve své práci připojuje desítky dalších přeložených textů ší'itských autorit minulosti i dneška. Ty slouží jako důležitý materiál předkládaných analýz. V západní literatuře jsou sice od islámské revoluce takovéto prameny také analyzovány (např. již ve sbornících editovaných J. Piscatorim 1982 a N. Keddieovou 1983), avšak nikoli do téže šíře a hloubky.

Práce je uspořádána přehledně, tak aby čtenáři usnadnila orientaci v obsahově velmi náročném textu. V úvodních částech je představen Chomejní a způsob právního myšlení v ší'itském islámu a na tomto základě pak následují výklady koncepce *velájat-e faqíh*, věnující pozornost jak jejím významům v jednotlivých sférách státní moci, tak i v teologii a mystice. Značná část práce se zabývá objasněním historického vývoje zkoumané koncepce, a to již od 10. století, tedy od počátků imámovy „velké skrytosti“. V závěrečných partiích se práce zaměřuje na rozbor a výklad praktické aplikace koncepce v Íránu od triumfu islámské revoluce v roce 1979. Výrazně přínosnou stránkou práce je bohatě zdokumentovaný přehled fenomenologie koncepce *velájat-e faqíh* v dějinách, kde autor předkládá názory a přístupy zhruba třicítky významných ší'itských náboženských autorit. Běžné prezentace v médiích a v obecném veřejném mínění jsou na tomto poli zvyklé spojovat koncepci právě až s Chomejním. Podobně obohacující je zájem věnovaný v současnosti i mesoouhlasným názorům, jaké představuje zvláště Mohsen Kadívar.

Po slovech zasloužené chvály je na místě všimnout si také některých, vesměs drobných opomenutí nebo pochybení. Zmínit se o nich může stimulovat smysluplnou diskusi a zvláště pak přispět k tomu, aby tyto slabiny byly odstraněny v žádoucím knižním vydání práce. Jde

jednak o absenci některých myšlenek kolujících v evropské literatuře, jednak o poklesky nebo náměty formální, k jazykové stránce. K významům a konotacím pojmu *velájat*, jimž autor věnuje značnou pozornost v různých kontextech (str. 45 a pak také 66-7 aj.), upozorňuji na znamenitý rozbor emocionální stránky tohoto pojmu z pera předního znalce íránské spirituality (H. Corbin: *Sur la notion de waláyat en Islam shi'ite*, in J. Berque et J.-P. Charnay, *Normes et valeurs dans l'Islam contemporain*, Paris, Payot, 1966, str. 38-47). Domnívám se také, že by na místě bývala zmínka o přínosech k ideologii *velájat-e faqih* ze strany arabských šiitských autorů (zvl. libanonský Músá as-Sadr a irácký Muhammad Báqir as-Sadr a obecněji irácké diskuse a šiitská internacionála v Nadžafu). Bylo by také vhodné všimnout si více přístupu Chameneiho, který v diskusi roku 1988 rozlišuje kompetence fuqahá' podle toho, zda jde o věci individuální, nebo významné celonárodně (*masá'el kullí-je kešvar*).

Pokud jde o jazykovou stránku, některé připomínky mají charakter spíše diskusní. K víře bahá'í (str. 20 a 67) poznamenávám, že její vyznavači nemají rádi termíny bahá'isté, bahá'ismus. Pro knižní vydání bude potřebné upravit některé přepisy z arabštiny (např. s. 57 *dija*, s. 3 neobvyklá nunace *wilájatum<sup>n</sup>*) a tiskové chyby a diskusní způsob psaní u některých českých slov a jmen; autor například píše po persku Tehrán, Esfahán apod., neobvyklé je psaní velkého písmene u zájmen nebo jiných slov vztahujících se nikoli k Bohu, ale k Prorokovi (s. 94 a násl.) apod. Nepříjemně působí nesprávné psaní anglického slova v titulu *Conception*, které arci ve vlastním anglickém abstractu autor píše správně.

Zamyšlení nad některými slabinami práce by rozhodně nemělo zastínit celkové hodnocení. Disertace je plodem pozoruhodně rozsáhlé práce s velmi nesnadným materiálem. Rozhodně si zaslouží publikaci, která by ovšem byla vhodnější v angličtině než česky. Dnes, v době silně oživených diskusí o islámu a Íránu, přináší kvalifikovaně promyšlené a uspořádané výklady, které mohou podstatně upřesnit úvahy politologů, sociologů, religionistů a badatelů na poli soudobých dějin. Disertace PhDr. Z. Cvrkala rozhodně velmi kladně splňuje standardy doktorských prací a v tomto smyslu ji plně doporučuji k obhajobě.

V Praze 30. dubna 2007



Prof. PhDr. Luboš Kropáček, CSc.

FF UK, Ústav Blízkého východu a Afriky